

32006D0144

L 55/20

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

25.2.2006.

ODLUKA VIJEĆA**od 20. veljače 2006.****o strateškim smjernicama Zajednice za ruralni razvoj (programsko razdoblje od 2007. do 2013.)**

(2006/144/EZ)

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske ekonomske zajednice,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 1698/2005 od 20. rujna 2005. o potpori ruralnom razvoju iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, (EPFRR) ⁽¹⁾, a posebno članak 9. stavak 2. prvu rečenicu,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije,

uzimajući u obzir mišljenje Europskog parlamenta ⁽²⁾,

budući da:

- (1) Članak 9. stavak 1. Uredbe (EZ) br. 1698/2005 predviđa da strateške smjernice za ruralni razvoj za programsko razdoblje od 1. siječnja 2007. do 31. prosinca 2013. treba donijeti na razini Zajednice radi utvrđivanja prioriteta za ruralni razvoj.
- (2) Strateške smjernice trebaju odražavati multifunkcionalnu ulogu, koju poljodjelstvo ima u bogatstvu i raznolikosti krajobraza, prehrambenih proizvoda, te kulturnog i prirodnog naslijeđa u cjelokupnoj Zajednici.

(3) Strateškim smjernicama trebaju se utvrditi područja od važnosti za ostvarivanje prioriteta Zajednice, a posebno u odnosu na ciljeve održivosti iz Göteborga i obnovljenu Lisabonsku strategiju za rast i zaposlenost, koje je Europsko vijeće utvrdilo na sastancima u Göteborgu, (15. i 16. lipnja 2001.), odnosno Solunu (20. i 21. lipnja 2003.).

(4) Na temelju strateških smjernica svaka država članica treba pripremiti svoj nacionalni strateški plan kao referentan okvir za pripremu programa ruralnog razvoja,

ODLUČILO JE:

Jedini članak

Usvajaju se strateške smjernice Zajednice za ruralni razvoj, (programsko razdoblje od 2007. do 2013.), utvrđene u Prilogu.

Sastavljeno u Bruxellesu 20. veljače 2006.

Za Vijeće
Predsjednik
J. PRÖLL

⁽¹⁾ SL L 277, 21.10.2005., str. 1.

⁽²⁾ Još nije objavljeno u Službenom listu

PRILOG

Strateške smjernice Zajednice za ruralni razvoj (programsko razdoblje od 2007. do 2013.)**1. UVOD**

Uredba (EZ) br. 1698/2005 određuje svrhu i opseg pomoći iz EPFRR-a. Unutar ovog okvira strateškim smjericama Zajednice se utvrđuju područja važna za ostvarivanje prioriteta Zajednice, a posebno u odnosu na ciljeve održivosti iz Göteborga, te na obnovljenu Lisabonsku strategiju za rast i zaposlenost.

Strateške smjernice Zajednice za ruralni razvoj pomoći će:

- utvrditi i dogovoriti područja u kojima korištenje potpore EU-a za ruralni razvoj stvara najveću dodanu vrijednost na razini EU-a,
- stvoriti poveznicu s glavnim prioritetima EU-a (Lisabon, Göteborg) i prenijeti ih u politiku ruralnog razvoja,
- osigurati usklađenost s drugim politikama EU-a, posebno u područjima kohezije i okoline,
- pratiti provedbu nove tržišno orijentirane zajedničke poljoprivredne politike, (ZPP-a), i potrebnog restrukturiranja, koje će ona imati za posljedicu u starim i novim državama članicama.

2. RURALNI RAZVOJ I OPĆI CILJEVI ZAJEDNICE**2.1. ZPP i ruralni razvoj**

Poljoprivreda je i nadalje najveći korisnik ruralnog zemljišta, te ključni čimbenik kvalitete ruralnog područja i okoline. S posljednjim proširenjem Europske Unije povećali su se važnost i relevantnost ZPP-a i ruralnog razvoja.

Bez dva stupa ZPP-a, politike tržišta i politike ruralnog razvoja, mnoga bi se ruralna područja Europe suočila s rastućim ekonomskim, socijalnim i ekološkim problemima. Europski model poljoprivrede odražava multifunkcionalnu ulogu koju poljodjelstvo ima u bogatstvu i raznolikosti krajobraza, prehrambenih proizvoda, te kulturnog i prirodnog naslijeđa⁽¹⁾.

Vodeća načela za ZPP, politiku tržišta i politiku ruralnog razvoja, utvrdilo je Europsko vijeće na sastanku u Göteborgu (15. i 16. lipnja 2001.). U skladu s njegovim zaključcima, snažna ekonomska postignuća moraju ići ruku pod ruku s održivom uporabom prirodnih resursa i razinama otpada, kako bi se održala biološka raznolikost, očuvao ekosustav i izbjegla dezertifikacija. Radi savladavanja ovih izazova, ZPP i njezin budući razvoj trebali bi, između ostalih ciljeva, doprinijeti postizanju održivog razvoja stavljanjem većeg težišta na poticanje zdravih, visokokvalitetnih proizvoda, za okolinu održivih metoda proizvodnje, uključujući i ekološku proizvodnju, te na obnovljive sirovine i zaštitu biološke raznolikosti.

Ta su vodeća načela potvrđena zaključcima Lisabonske strategije na sastanku Europskog vijeća u Solunu (20. i 21. lipnja 2003.). U sljedećim godinama reformiran ZPP i ruralni razvoj mogu dati ključan doprinos konkurentnosti i održivom razvoju.

⁽¹⁾ Zaključci predsjedništva Europskog vijeća iz Luksemburga, (12. i 13. prosinca 1997.), Berlina, (24. i 25. ožujka 1999.) i Bruxellesa (24. i 25. listopada 2002.).

2.2. Na putu prema održivoj poljoprivredi: reforme ZPP-a iz 2003. i 2004.

Reforme ZPP-a iz 2003. i 2004. predstavljaju veliki korak naprijed u poboljšanju konkurentnosti i održivog razvoja poljoprivredne djelatnosti u EU-u, te u utvrđivanju okvira za buduće reforme. Uzastopne reforme pridonijele su konkurentnosti europske poljoprivrede smanjivanjem jamstava za održavanje cijena i poticanjem strukturne prilagodbe. Uvođenjem izravnih plaćanja, nevezanih uz proizvodnju, potiče se poljoprivrednike da reagiraju na signale s tržišta koje izaziva potražnja potrošača, a ne politike poticaja koji se odnose na količinu. Uključivanje standarda zaštite okoline, sigurnosti hrane, te zdravlja i dobrobiti životinja u višestruku usklađenost jača povjerenje potrošača i povećava održivost okoliša poljodjelstva.

2.3. Ruralni razvoj od 2007. do 2013.

Buduća politika ruralnog razvoja usredotočuje se na tri ključna područja: poljoprivredno-prehrambeno gospodarstvo, okolinu, te šire ruralno gospodarstvo i stanovništvo. Nova generacija strategija i programa ruralnog razvoja oblikovat će se oko četiri osi, i to: os 1, poboljšavanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva; os 2, poboljšanje okoline i ruralnog krajolika; os 3, kvaliteta života u ruralnim područjima i diversifikacija ruralnoga gospodarstva; i os 4, koncept Leader.

U osi 1 niz će se mjera usmjeriti na ljudski i fizički kapital u sektorima poljoprivrede, prehrane i šumarstva, (promicanje prenošenja znanja i inovacije), te kvalitetnu proizvodnju. Os 2 predviđa mjere zaštite i poboljšanja prirodnih resursa, kao i očuvanje sustava poljodjelstva i šumarstva visoke prirodne vrijednosti, te kulturnih krajobraza u ruralnim područjima Europe. Os 3 pomaže u razvoju lokalne infrastrukture i ljudskog kapitala u ruralnim područjima zbog poboljšanja uvjeta za rast i stvaranje radnih mjesta u svim sektorima, te diversifikacije gospodarskih djelatnosti. Os 4, utemeljena na iskustvu koncepta Leader, uvodi mogućnosti za inovativno upravljanje putem lokalno utemeljenih pristupa ruralnom razvoju „odozdo prema gore“.

2.4. Suočavanje s izazovima

Ruralna područja karakterizira velika raznolikost situacija u rasponu od udaljenih ruralnih područja, koja trpe zbog depopulacije i zaostajanja u razvoju, do rubnih gradskih područja koja se nalaze pod sve većim pritiskom urbanih središta.

Prema definiciji OECD-a, koja se temelji na gustoći stanovništva, ruralne regije ⁽¹⁾ predstavljaju 92 % područja EZ-a. Osim toga, 19 % stanovništva živi u pretežno ruralnim regijama, a 37 % u znatnije ruralnim regijama. Te regije stvaraju 45 % bruto dodane vrijednosti, (BDV-a), u EU-u i osiguravaju 53 % radnih mjesta, ali naginju k zaostajanju za područjima, koja nisu ruralna, što se tiče broja socioekonomskih pokazatelja, uključujući i one strukturne. U ruralnim je područjima dohodak po glavi stanovnika za oko jednu trećinu manji ⁽²⁾, stope aktivnosti žena su niže, uslužni je sektor manje razvijen, razine visokoškolskog obrazovanja su općenito niže i manji postotak kućanstava ima pristup širokopojasnom internetu. Udaljenost i perifernost glavni su problemi u nekim ruralnim regijama. Ovi nedostaci imaju tendenciju povećanja u pretežno ruralnim regijama, iako se općenita slika na razini EU-a može znatno razlikovati između država članica. Nedostatak mogućnosti, kontakata i infrastrukture za osposobljavanje predstavljaju poseban problem za žene i mladež u udaljenim ruralnim područjima.

Proširenje je promijenilo poljoprivrednu mapu. U starim državama članicama poljoprivreda predstavlja 2 % bruto domaćega proizvoda, u novim državama članicama 3 %, a u Rumunjskoj i Bugarskoj više od 10 %. U novim državama članicama udio zaposlenih u poljoprivredi tri je puta viši, (12 %), nego u starim državama članicama (4 %). U Bugarskoj i Rumunjskoj razine zaposlenosti u poljoprivredi znatno su više.

Poljoprivredni i prehrambeni sektor zajedno predstavljaju značajan dio gospodarstva EU-a s 15 milijuna radnih mjesta, (8,3 % ukupne zaposlenosti), i 4,4 % bruto domaćeg proizvoda. EU je najveći svjetski proizvođač hrane i pića s proizvodnjom oba sektora procijenjenom na 675 milijardi EUR. Ipak, sektor ostaje visoko polariziran i rascjepkan u pogledu veličine, sa značajnim mogućnostima i opasnostima za tvrtke. Šumarstvo i s njim povezane gospodarske grane zapošljavaju oko 3,4 milijuna ljudi s prometom od 350 milijardi EUR, ali se trenutačno iskorištava tek 60 % godišnjeg šumskog rasta.

⁽¹⁾ Definicija OECD-a temelji se na udjelu stanovništva koje živi u ruralnim zajednicama (tj. s manje od 150 stanovnika na km²) u određenoj regiji NUTS-a III. Vidjeti proširenu procjenu učinaka - SEK(2004) 931. To je jedina međunarodno priznata definicija ruralnih područja. Ipak, u nekim slučajevima ona ne uzima u potpunosti u obzir stanovništvo koje živi u gušće naseljenim ruralnim područjima, posebno u rubnim gradskim područjima. U okviru tih smjernica ona se koristi samo u statističke i opisne svrhe.

⁽²⁾ Izmjereno prema BDP-u po paritetu kupovne snage.

Poljoprivreda i šumarstvo predstavljaju 77 % korištenja zemljišta u EU-u. Ekološka postignuća poljoprivrede u očuvanju i poboljšanju prirodnih resursa posljednjih su godina neujednačena. U pogledu kvalitete vode ukupan je višak dušika od 1990. blago opao u većini starih država članica, iako neke zemlje i regije još uvijek imaju značajne pritiske zbog ispiranja hranjiva. U mnogim područjima još uvijek postoje problemi emisije amonijaka, eutrofikacije, propadanja tla i opadanja biološke raznolikosti. Ipak, sve je veći dio poljoprivrednog zemljišta namijenjen ekološkoj proizvodnji, (5,4 milijuna hektara u EU), i obnovljivim resursima (procijenjenih 1,4 milijuna hektara 2004. se koristilo za bioenergetsku proizvodnju, od toga 0,3 milijuna u okviru premije za energetske kulture i 0,6 milijuna hektara za zemljišta na ugaru). Dugoročne tendencije klimatskih promjena sve će više oblikovati modele poljodjelstva i šumarstva. S provedbom Nature 2000 napredovala je zaštita biološke raznolikosti - u tu je svrhu određeno oko 12-13 % poljoprivrednog i šumskog zemljišta. Poljodjelski sustavi visoke prirodne vrijednosti imaju važnu ulogu u očuvanju biološke raznolikosti i staništa, te u zaštiti krajobraza i kvalitete tla. U većini država članica ovi se sustavi poljodjelstva primjenjuju na 10-30 % poljoprivrednog zemljišta. U nekim bi područjima napuštanje poljodjelstva moglo prouzročiti ozbiljne rizike za okolinu.

Stoga se u sljedećim godinama ruralna područja suočavaju s posebnim izazovima u pogledu rasta, zaposlenosti i održivosti. Međutim, ona nude stvarne mogućnosti u obliku potencijala za rast u novim sektorima, osiguravanja ruralnih pogodnosti i turizma, njihove privlačnosti kao mjesta za život i rad, te njihove uloge kao rezervoara prirodnih resursa i visokovrijednih krajobraza.

Poljoprivredni i prehrambeni sektori moraju iskoristiti mogućnosti, koje nude novi pristupi, tehnologije i inovacije, kako bi zadovoljili rastuće zahtjeve tržišta u Europi i širom svijeta. U prvom redu, investiranje u ključan resurs ljudskog kapitala omogućit će da ruralna područja i poljoprivredno-prehrambeni sektor s pouzdanjem gledaju u budućnost.

Povodom oživotvorenja Lisabonske strategije, Europsko je vijeće potvrdilo, da Lisabonsku strategiju treba promatrati u širem kontekstu zahtjeva održivog razvoja, što znači, da sadašnje potrebe treba zadovoljiti bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija u zadovoljavanju svojih vlastitih potreba ⁽¹⁾. Novo programsko razdoblje nudi jedinstvenu mogućnost za ponovno usmjeravanje potpore iz novog EPFRR-a na rast, zaposlenost i održivost. U tom smislu, potpuno je u skladu s Deklaracijom o vodećim načelima održivog razvoja ⁽²⁾ i obnovljenim Lisabonskim akcijskim planom koji teži ciljati resurse kako bi se Europa učinila privlačnijim mjestom za ulaganje i rad, promoviralo znanje i inovacija za rast, te stvaralo više i boljih radnih mjesta.

Politika ruralnog razvoja mora pomoći ruralnim područjima u postizanju tih ciljeva u razdoblju od 2007. do 2013. godine. To zahtijeva jači strateški pristup konkurentnosti, stvaranju radnih mjesta i inovacija u ruralnim područjima, te bolje upravljanje u provedbi programa. Mora postojati povećana usredotočenost na ulaganja u ljude, znanje i iskustvo i kapital u sektorima poljoprivrede i šumarstva, usmjerenim prema budućnosti, na nove načine obavljanja ekoloških usluga korisnih za sve, te na stvaranje više i boljih radnih mjesta diversifikacijom, posebno za žene i mladež. Pomažući ruralnim područjima EU-a, da ispune svoj potencijal kao privlačna mjesta za ulaganje, život i rad, politika ruralnog razvoja može odigrati svoju ulogu u održivom razvoju europskog područja.

3. **UTVRĐIVANJE PRIORITETA ZAJEDNICE ZA PROGRAMSKO RAZDOBLJE RURALNOG RAZVOJA OD 2007. DO 2013.**

U okviru ciljeva utvrđenih Uredbom (EZ) br. 1698/2005, dolje navedene strateške smjernice određuju prioritete Zajednice u skladu s člankom 9. Uredbe. Smjernice su usmjerene na integriranje glavnih prioriteta politike u skladu sa zaključcima Europskog vijeća iz Lisabona i Göteborga. Za svaku skupinu prioriteta predstavljeni su primjeri ključnih akcija. Na temelju tih strateških smjernica svaka će država članica pripremiti svoj nacionalni strateški plan kao referentan okvir za pripremu programa ruralnog razvoja.

⁽¹⁾ Zaključci predsjedništva Europskog vijeća u Bruxellesu (22. i 23. ožujka 2005.).

⁽²⁾ Zaključci predsjedništva Europskog vijeća u Bruxellesu (16. i 17. lipnja 2005.).

Resursi namijenjeni prioritetima Zajednice za ruralni razvoj, (u okviru propisima utvrđenih granica minimalnog financiranja za svaku os), ovisit će o specifičnoj situaciji, prednostima, manama i mogućnostima svakog programskog područja. Svaki od prioriteta Zajednice i njihov doprinos ciljevima iz Lisabona i Göteborga treba se na razini države članice odraziti u nacionalnom strateškom planu i programima ruralnog razvoja. U mnogim slučajevima postojeće nacionalni ili regionalni prioriteti za specifične probleme koji se odnose na poljoprivredno-prehrambeni lanac ili na ekološku, klimatsku i geografsku situaciju poljoprivrede i šumarstva. Ruralna područja bi se možda mogla baviti i ostalim specifičnim pitanjima poput periferno-urbanoga pritiska, nezaposlenosti, udaljenosti ili niske gustoće stanovništva.

3.1. Poboljšavanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora

Strateška smjernica Zajednice

Europski sektori poljoprivrede, šumarstva i prerade živežnih namirnica imaju velik potencijal za daljnji razvoj visokokvalitetnih proizvoda s dodanom vrijednošću, koji ispunjavaju raznovrsnu i rastuću potražnju europskih potrošača i svjetskih tržišta.

Resursi namijenjeni osi 1 trebaju doprinijeti snažnom i dinamičnom poljoprivredno-prehrambenom sektoru usmjeravanjem na prioritete prijenosa znanja, modernizacije, inovacija i kvalitete u prehrambenom lancu, te na prioritetne sektore za ulaganja u fizički i ljudski kapital.

Radi ispunjavanja tih prioriteta države članice se potiče da potporu usmjere na ključne akcije. Takve ključne akcije mogu uključiti:

- i. restrukturiranje i modernizaciju poljoprivrednog sektora, što i nadalje ima važnu ulogu u razvoju mnogih ruralnih područja, posebno u novim državama članicama. Uspješna poljoprivredna prilagodba može biti ključna u poboljšanju konkurentnosti i ekološke održivosti okoliša poljoprivrednog sektora, te u povećanju zaposlenosti i rasta u s njim povezanim područjima gospodarstva. To uključuje promicanje predviđanja promjena unutar poljoprivrednog sektora u kontekstu restrukturiranja i modernizacije, te razvoja proaktivnog pristupa osposobljavanju i prekvalifikaciji poljoprivrednika, a posebno u pogledu prenosivih vještina;
- ii. poboljšavanje integracije u poljoprivredno-prehrambeni lanac. Europska prehrambena industrija jedna je od najkonkurentnijih i najinovativnijih, ali se suočava s povećanom svjetskom konkurencijom. U ruralnom gospodarstvu postoji značajan prostor djelovanja za stvaranje novih proizvoda i njihovo stavljanje na tržište radi zadržavanja veće vrijednosti u ruralnim područjima putem shema kvalitete i podizanja profila europskih proizvoda u prekomorskim zemljama. Korištenje savjetodavnih usluga i potpore za postizanje standarda Zajednice pridonijet će ovom integracijskom procesu. Tržišno usmjereni poljoprivredni sektor pomoći će daljnjoj konsolidaciji pozicije europskog poljoprivredno-prehrambenog sektora kao glavnog poslodavca i izvora gospodarskog rasta;
- iii. olakšavanje inovacija i pristupa istraživanju i razvoju (IiR). Sve se više povećava važnost inovacija za poljoprivredne i poljoprivredno-prehrambene sektore, te za sektor šumarstva u Europi. Dok su velika poljoprivredno-prehrambena društva često vodeća u novim trendovima, uvođenje novih proizvoda i procesa moglo bi značajno doprinijeti postignućima manjih prerađivača i poljoprivrednih gospodarstava. Novi oblici suradnje bi mogli posebno olakšati pristup IiR-u, inovacijama i akcijama poduzetim u okviru Sedmog okvirnog programa⁽¹⁾;
- iv. poticanje preuzimanja i širenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT). Poljoprivredno-prehrambeni sektor kao cjelina zaostaje u preuzimanju tehnologija IKT. Posebno je to slučaj s manjim poduzećima. Prihvaćanje elektroničkog poslovanja još je uvijek na niskoj razini izvan velikih multinacionalnih poduzeća i njihovih većih dobavljača. Fondovi za razvoj ruralnih područja trebali bi nadopunjavati buduće inicijative Komisije, kao što je i2010, na područjima elektroničkog poslovanja, (posebno u odnosu na manja i srednje velika poduzeća), elektroničkih vještina i elektroničkog učenja;

⁽¹⁾ U ovom kontekstu također treba uzeti u obzir rad Stalnoga odbora za poljoprivredna istraživanja.

- v. poticanje dinamičnog poduzetništva. Nedavne reforme stvorile su tržišno orijentiranu okolinu za europsku poljoprivredu, čime se nude nove mogućnosti za poljoprivredna gospodarstva. No, ostvarivanje toga gospodarskog potencijala ovisit će o razvoju strateških i organizacijskih sposobnosti. U tome značajnu ulogu može imati poticanje uključivanja mladih poljoprivrednika u zvanje;
- vi. razvijanje novih tržišta za poljoprivredne i šumarske proizvode. Nova tržišta mogu ponuditi višu dodanu vrijednost, posebno za kvalitetne proizvode. Potpora za ulaganja i osposobljavanje na području neprehrambene proizvodnje u okviru ruralnog razvoja može nadopuniti mjere poduzete u okviru prvog stupa stvaranjem inovativnih novih tržišta za proizvodnju ili pomaganjem razvoja obnovljivih energetske materijala, biogoriva i prerađivačkih kapaciteta;
- vii. poboljšanje ekoloških postignuća poljoprivrednih gospodarstava i šumarstva. Dugotrajna će održivost ovisiti o sposobnosti proizvodnje proizvoda koje potrošači žele kupiti, uz istodobno postizanje visokih standarda zaštite okoliša. Investiranje u povećana ekološka postignuća također može dovesti do povećanja učinkovitosti u proizvodnji, što predstavlja korist za sve.

Za pospešivanje smjene generacija u poljoprivredi mogu se razmatrati kombinacije mjera raspoloživih u okviru osi 1 i prilagođenih potrebama mladih poljoprivrednika.

3.2. Poboljšanje okoline i ruralnog područja

Strateška smjernica Zajednice

Radi zaštite i poboljšanja prirodnih resursa EU-a i krajobraza u ruralnim područjima, resursi namijenjeni osi 2 trebaju doprinijeti trima prioritetnim područjima na razini EU-a: biološkoj raznolikosti i očuvanju i razvoju sustava poljoprivrede i šumarstva visoke prirodne vrijednosti, te tradicionalnih poljoprivrednih krajobraza, vodi i klimatskim promjenama.

Mjere raspoložive u okviru osi 2 treba koristiti za integraciju ovih ekoloških ciljeva i doprinijeti provedbi poljoprivredne i šumarske mreže Natura 2000, obvezi iz Göteborga za zaustavljanje opadanja biološke raznolikosti do 2010. godine, ciljevima utvrđenim Direktivom 2000/60/EZ-a Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2000., kojima se određuje okvir za akciju Zajednice na području vodne politike⁽¹⁾, te ciljevima iz Protokola iz Kyota za ublažavanje klimatskih promjena.

Radi ispunjavanja tih prioriteta države članice se potiče, da potporu usmjere na ključne akcije. Takve ključne akcije mogu sadržavati:

- i. promicanje ekoloških usluga i poljodjelske prakse koja vodi računa o dobrobiti životinja. Građani Europe od poljoprivrednika očekuju da poštuju obvezne standarde. Međutim, mnogi se također slažu da poljoprivrednike treba nagraditi ako preuzmu obveze, koje sežu i iznad toga, pa tako obavljaju usluge koje tržište samo po sebi ne bi osiguralo, a posebno kad su usmjerene na specifične resurse od posebne važnosti u kontekstu poljoprivrede i šumarstva, kao što su voda i tlo;
- ii. očuvanje obrađenog krajobraza i šuma. U Europi je većina vrijedne ruralne okoline proizvod poljoprivrede. Održiva praksa upravljanja zemljištem može pomoći u smanjivanju rizika povezanih s napuštanjem, dezertifikacijom i šumskim požarima, posebno u područjima s težim uvjetima gospodarenja. Odgovarajući sustavi poljoprivrede pomažu očuvati krajobraze i staništa u rasponu od močvara do suhih livada i planinskih pašnjaka. U mnogim područjima to je važan dio kulturnog i prirodnog naslijeđa, te opće privlačnosti ruralnih područja kao mjesta za život i rad;

⁽¹⁾ SL L 327, 22.12.2000., str. 1. Direktiva kako je izmijenjena Odlukom br. 2455/2001/EZ-a (SL L 331, 15.12.2001., str. 1.).

- iii. borba protiv klimatskih promjena. Poljoprivreda i šumarstvo na čelu su razvoja obnovljive energije i materijalnih resursa za bioenergetske naprave. Odgovarajuća poljoprivredna i šumarska praksa može doprinijeti smanjenju emisija stakleničkih plinova i očuvanju efekta poniranja ugljika i organske tvari u sastav tla, te pomoći u prilagođavanju učincima klimatskih promjena;
- iv. konsolidiranje doprinosa ekološkom poljodjelstvu. Ekološko poljodjelstvo predstavlja holistički pristup održivoj poljoprivredi. U tom smislu njegov doprinos ekološkim ciljevima i ciljevima dobrobiti životinja može se još pojačati;
- v. poticanje korisnih ekološko/gospodarskih inicijativa. Osiguravanje ekoloških dobara, posebno poljoprivredno-ekološkim mjerama, može doprinijeti identitetu ruralnih područja i njihovih prehrambenih proizvoda. One mogu stvoriti osnovu za rast i zaposlenost koju osigurava turizam i omogućavaju ruralne pogodnosti, posebno kad su povezani s diversifikacijom u sektoru turizma, obrta, osposobljavanja ili neprehrambenom sektoru;
- vi. promicanje teritorijalne ravnoteže. Programi ruralnog razvoja mogu dati značajan doprinos privlačnosti ruralnih područja. Također mogu pomoći osigurati da se u konkurentskom gospodarstvu, utemeljenom na znanju, očuva održiva ravnoteža između urbanih i ruralnih područja. U kombinaciji s ostalim programskim osima, mjere zemljišnog upravljanja mogu pozitivno doprinijeti prostornoj raspodjeli gospodarske djelatnosti i teritorijalne kohezije.

3.3. Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i poticanje diversifikacije ruralnog gospodarstva

Strateška smjernica Zajednice

Resursi namijenjeni područjima diversifikacije ruralnoga gospodarstva i kvaliteti života u ruralnim područjima u okviru osi 3 trebaju doprinijeti sveobuhvatnom prioritetu stvaranja mogućnosti zapošljavanja i uvjeta rasta. Raspon mjera raspoloživih u okviru osi 3 potrebno je posebno koristiti za promicanje izgradnje kapaciteta, stjecanja vještina i organizacije za razvoj lokalne strategije, te za pomoć i osiguravanje da ruralna područja ostanu privlačna i budućim generacijama. U promociji osposobljavanja, informiranja i poduzetništva treba uzeti u obzir posebne potrebe žena, mladeži i starijih radnika.

Radi ispunjavanja tih prioriteta, države članice se potiče da potporu usmjere na ključne akcije. Takve ključne akcije mogu uključivati:

- i. povećanje gospodarske aktivnosti i stopa zaposlenosti u širem ruralnom gospodarstvu. Diversifikacija je potrebna za rast, zaposlenost i održiv razvoj u ruralnim područjima, pa na taj način pridonosi boljoj teritorijalnoj ravnoteži u gospodarskom i socijalnom smislu. Turizam, obrti i osiguravanje ruralnih pogodnosti sektori su rasta u mnogim regijama i nude mogućnosti kako za diversifikaciju na poljoprivrednom dobru za djelatnosti izvan poljoprivrede, tako i za razvoj mikro poduzeća u ruralnom gospodarstvu u širem smislu;
- ii. poticanje ulaska žena na tržište rada. U mnogim ruralnim područjima neprikladna briga o djeci stvara posebne prepreke. Lokalne inicijative za razvoj ustanova za brigu o djeci mogu olakšati pristup tržištu rada. To može uključivati razvoj infrastrukture za brigu o djeci, potencijalno u kombinaciji s inicijativama za poticanje stvaranja malih poduzeća koja se odnose na ruralne djelatnosti i lokalne usluge;
- iii. ožvljavavanje sela. Integrirane inicijative koje kombiniraju diversifikaciju, stvaranje poduzeća, investiranje u kulturno naslijeđe, infrastrukturu za lokalne usluge i obnovu mogu doprinijeti poboljšanju kako gospodarskih mogućnosti, tako i kvalitete života;

- iv. razvoj mikro-poduzeća i obrta koji se mogu zasnivati na tradicionalnim vještinama ili mogu uvesti nove sposobnosti, posebno u kombinaciji s kupnjom opreme, osposobljavanjem i podučavanjem i tako pomažu promicanju poduzetništva i razvoju gospodarske strukture;
- v. osposobljavanje mladeži za vještine potrebne za diversifikaciju lokalnoga gospodarstva koje se može uklopiti u potrebu za turizmom, rekreacijom, ekološkim uslugama, tradicionalnom ruralnom praksom i kvalitetnim proizvodima;
- vi. poticanje preuzimanja i širenja IKT-a. Preuzimanje i širenje IKT-a u ruralnim su područjima bitni za diversifikaciju, te za lokalni razvoj, osiguravanje lokalnih usluga i promicanje elektroničkog uključivanja. Ekonomija razmjera može se u selima postići inicijativama IKT-a u kombinaciji s IT-opremom, umrežavanjem i osposobljavanjem za elektroničke vještine putem struktura zajednice. Takve inicijative mogu znatno olakšati preuzimanje IT-a od strane lokalnih poljoprivrednih gospodarstava i ruralnih poduzeća, kao i usvajanje elektroničkog poslovanja, te elektroničke trgovine. Radi prevladavanja nedostataka lokacije potrebno je u cijelosti iskoristiti mogućnosti koje nude internet i širokopojasne komunikacije, a poduprte su, na primjer, regionalnim programima u okviru Strukturnih fondova;
- vii. razvoj osiguravanja i inovativnog korištenja obnovljivih izvora energije može doprinijeti stvaranju novih tržišta za poljoprivredne i šumarske proizvode, osiguravanju lokalnih usluga i diversifikaciji ruralnoga gospodarstva;
- viii. poticanje razvoja turizma. Turizam je glavni sektor rasta u mnogim ruralnim područjima i može se zasnivati na kulturnom i prirodnom naslijeđu. Povećano korištenje IKT-a u turizmu za rezervacije, promociju, marketing, oblikovanje usluga i rekreacijske aktivnosti može pomoći u povećavanju broja posjetitelja i duljine boravka, posebno kad to osigurava povezanost s manjim infrastrukturama i potiče seoski turizam;
- ix. poboljšanje lokalne infrastrukture, posebno u novim državama članicama. U sljedećim će se godinama poduzeti značajna ulaganja u glavne telekomunikacijske, transportne, energetske i vodne infrastrukture. Na raspolaganju će biti znatna potpora iz Strukturnih fondova, u rasponu od transeuropskih mreža do razvoja veza s poslovnim ili znanstvenim parkovima. Za potpuno ostvarenje multiplikatorskog učinka u pogledu zaposlenosti i rasta, male lokalne infrastrukture, poduprte u okviru programa ruralnog razvoja, mogu imati značajnu ulogu u povezivanju tih glavnih ulaganja s lokalnim strategijama za diversifikaciju i razvoj potencijala poljoprivrednog i prehrambenog sektora.

3.4. Izgradnja lokalnih kapaciteta za zapošljavanje i diversifikaciju

Strateška smjernica Zajednice

Resursi namijenjeni osi 4, (koncept Leader), trebaju doprinijeti prioritetima osi 1 i 2, i posebno osi 3, a također imati važnu ulogu u horizontalnom prioritetu poboljšavanja upravljanja i aktiviranja endogenog razvojnoga potencijala ruralnih područja.

Potporna u okviru osi 4 nudi mogućnost da se u kontekstu strategije lokalnog razvoja, koju vodi zajednica i koja se temelji na lokalnim potrebama i prednostima, kombiniraju sva tri cilja - konkurentnost, okolina i kvaliteta življenja/diversifikacija. Integrirani pristupi koji uključuju poljoprivrednike, šumare i druge ruralne aktere mogu štititi i unaprijediti lokalno prirodno i kulturno naslijeđe, povećati ekološku osviještenost, te promicati posebne proizvode, turizam i obnovljive resurse i energiju, te ulagati u njih.

Radi ispunjavanja tih prioriteta, države članice se potiče da potporu usmjere na ključne akcije. Takve ključne akcije mogu uključivati:

- i. izgradnju kapaciteta lokalnog partnerstva, poticanje i promicanje stjecanja vještina, što može pomoći u aktiviranju lokalnog potencijala;
- ii. promicanje javno-privatnog partnerstva. Osobito će koncept Leader i dalje imati važnu ulogu u poticanju inovativnih pristupa ruralnom razvoju i povezivanju privatnog i javnog sektora;
- iii. promicanje suradnje i inovacije. Lokalne inicijative poput koncepta Leader i potpore za diversifikaciju mogu imati bitnu ulogu u povezivanju ljudi novim idejama i pristupima, u poticanju inovacija i poduzetništva, te mogu promicati uključenosť i osiguravanje lokalnih usluga. On-line usluge mogu pomoći širenju znanja, razmjeni dobre prakse i inovacijama kod ruralnih proizvođača i usluga;
- iv. poboljšavanje lokalnog upravljanja. Koncept Leader može pomoći u poticanju inovativnih pristupa u povezivanju poljoprivrede, šumarstva i lokalnoga gospodarstva, a time i diversifikaciji gospodarske osnove i jačanju socioekonomske strukture ruralnih područja.

3.5. Osiguravanje dosljednosti u programiranju

Strateška smjernica Zajednice

Pri izradi svojih nacionalnih strategija države članice trebaju osigurati najveće moguće sinergije između i unutar osi, te izbjegavanje potencijalnih proturječnosti. Prema potrebi mogu razvijati integrirane pristupe. Također će razmisliti kako uzeti u obzir ostale strategije na razini EU-a, poput Akcijskog plana za ekološku hranu i poljodjelstvo, obveze prema povećanoj uporabi obnovljivih resursa energije ⁽¹⁾, potrebe razvijanja srednje i dugoročne strategije EU-a za borbu protiv klimatskih promjena ⁽²⁾ i potrebe predviđanja mogućih utjecaja na poljodjelstvo i šumarstvo, Šumarske strategije EU-a i Akcijskog plana, (koji može pomoći rastu i zapošljavanju, te ciljevima održivosti), te prioritete predviđene Šestim akcijskim programom o okolišu utvrđenim Odlukom br. 1600/2002/EZ-a Europskog parlamenta i Vijeća ⁽³⁾, a posebno prioritete koji zahtijevaju tematske ekološke strategije zaštite okoliša (zaštita tla, zaštita i očuvanje morske okoline, održivo korištenje pesticida, onečišćenje zraka, urbana okolina, održivo korištenje resursa i recikliranje otpada).

Na razini EU-a i država članica raspoloživo je nekoliko načina za poboljšavanje upravljanja i provođenja politike. Tehnička pomoć se može upotrijebiti za stvaranje europske i nacionalnih mreža kao platformi za razmjenu najbolje prakse i ekspertize o svim vidovima oblikovanja, upravljanja i provedbe politike između interesnih skupina. U pripremanju nacionalnih strategija treba uzeti u obzir informacije i javno objavljivanje radi osiguravanja ranog uključivanja različitih sudionika, te ih razraditi za kasnije faze provedbe.

3.6. Komplementarnost instrumenata Zajednice

Strateška smjernica Zajednice

Potrebno je poticati sinergiju između strukturne politike, politike zapošljavanja, te politike ruralnog razvoja. U tom kontekstu države bi članice trebale osigurati komplementarnost i usklađenost mjera koje treba financirati iz Europskog fonda za regionalni razvoj, Kohezijskog fonda, Europskog socijalnog fonda, Europskog ribarskog fonda i EPFR-a u određenom području djelatnosti. Najvažnije vodeće principe u pogledu linije razgraničenja i koordinacijskih mehanizama između mjera, koje podupiru različiti fondovi, treba utvrditi nacionalnim strateškim referentnim okvirom i nacionalnim strateškim planom.

⁽¹⁾ Zaključci predsjedništva Europskog vijeća iz Bruxellesa (25. i 26. ožujka 2004.).

⁽²⁾ Zaključci predsjedništva Europskog vijeća iz Bruxellesa (22. i 23. ožujka 2005.).

⁽³⁾ SL L 242, 10.9.2002., str. 1.

Za infrastrukturna ulaganja vodeće načelo može biti opseg intervencije. Na primjer, za ulaganja u transport i drugu infrastrukturu na razini države članice, regionalnoj ili subregionalnoj razini koristili bi se instrumenti kohezijske politike, dok bi se na lokalnoj razini mogla koristiti mjera osnovnih usluga u okviru osi 3, koja osigurava vezu između lokalnih i regionalnih razina.

U pogledu razvoja ljudskog kapitala, potpora u okviru ruralnog razvoja usmjerila bi se na poljoprivrednike i gospodarske aktere koji su uključeni u diversifikaciju ruralnoga gospodarstva. Stanovništvo ruralnih područja moglo bi primiti potporu kao dio integriranog pristupa „odozdo prema gore“. Mjere u tim područjima treba provesti u potpunosti usklađenosti s ciljevima Europske strategije zapošljavanja utvrđenih Integriranim smjernicama za rast i zaposlenost, i usuglašenosti s mjerama poduzetim na temelju programa nacionalnih reformi u okviru lisabonskog procesa. Radni program Obrazovanje i usavršavanje 2010 teži ostvarivanju lisabonskih ciljeva u pogledu obrazovanja i usavršavanja. Srž tog programa je učenje tijekom cijelog života, a primjenjuje se na sve razine i vrste obrazovanja i usavršavanja, uključujući sektore poljoprivrede i šumarstva, te poljoprivredno-prehrambeni sektor.

4. SUSTAV IZVJEŠĆIVANJA

Uredba (EZ) br. 1698/2005 predviđa strateško nadziranje strategije Zajednice i nacionalnih strategija. Osnova za izvještavanje o uspjehu bit će zajednički okvir za nadziranje i vrednovanje koji će se utvrditi u suradnji s državama članicama.

Okvir će osigurati ograničen broj zajedničkih pokazatelja i zajedničku metodologiju. Dopunit će se pokazateljima specifičnim za program koji će odražavati značaj svakog programskog područja.

Zajednički skup pokazatelja omogućit će objedinjavanje outputa, rezultata i učinaka na razini EU-a, te pomoći u procjenjivanju napretka u ostvarivanju prioriteta Zajednice. Osnovni pokazatelji definirani na početku programskog razdoblja omogućit će procjenu početne situacije i stvoriti temelj za razvoj programske strategije.

Vrednovanje će se odvijati na stalnoj osnovi i na programskoj će razini obuhvaćati vrednovanje *ex ante*, vrednovanje na polovici procesa i vrednovanje *ex post*, te drugo vrednovanje koje se smatra korisnim za poboljšavanje upravljanja programom i njegovog učinka. Pratit će ih tematske studije i sinteze vrednovanja na razini Zajednice, kao i aktivnosti europske mreže za ruralni razvoj kao platforme za razmjenu i izgradnju kapaciteta za vrednovanje u državama članicama. Razmjena dobre prakse i širenje rezultata vrednovanja može značajno doprinijeti učinkovitosti ruralnog razvoja. U tom bi pogledu europska mreža trebala imati središnju ulogu u olakšavanju kontakata.
